

**דו"ח הוועדה הבודקת את תכנית
מלגות רופא-חוקר**

כסלו תשס"ו

דצמבר 2005

תוכן העניינים

3	חברי הוועדה
4	מבוא
6	פתיחה
8	נוהלי עבודת הוועדה
9	מסקנות
11	המלצות
13	נספחים

חברי הוועדה לבדיקת מלגות רופא-חוקר

פרופ' יחזקאל שטיין - יו"ר, חבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

פרופ' אבי ישראלי, מנכ"ל משרד הבריאות

פרופ' מישל רבל, חבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

פרופ' רמי רחמימוב, מדען ראשי, משרד הבריאות

מזכיר הוועדה: ד"ר יוסי סגל, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

מבוא

חבר היועצים של קרן בת-שבע דה רוטשילד, יוזם תכנית מלגות רופא-חוקר, קבע שתכנית מלגות רופא-חוקר תבחן על ידי ועדת מומחים חיצונית לאחר שלוש שנים מתחילתה, עם סיום המחזור הראשון של זוכי מלגות רופא-חוקר. לשם כך מינתה פרופ' רות ארנון, יו"ר חבר היועצים של קרן בת-שבע דה רוטשילד, ועדה בודקת בת ארבעה חברים בראשותו של פרופ' יחזקאל שטיין שתפקידיה מתוארים במכתב המנוי המצוי להלן.

ט' בסיון תשס"ה
16 ביוני 2005

לכבוד
פרופ' יחזקאל שטיין
רח' שלום עליכם 5
ירושלים

שלום רב,

הנדון: ועדה בודקת תכנית מלגות רופא-חוקר

אני מתכבדת בזה למנותך ליושב ראש של הוועדה הבודקת את תכנית מלגות רופא-חוקר של קרן בת-שבע דה רוטשילד לקידום המדע בישראל, של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. חברי הוועדה האחרים הם: פרופ' אבי ישראלי, פרופ' מישל רבל ופרופ' רמי רחמימוב.

תכנית מלגות רופא-חוקר נוסדה בשנת 2001 על ידי קרן בת-שבע דה רוטשילד כדי לקדם את המחקר הקליני בישראל. התכנית מיועדת לרופאים צעירים ובמסגרתה מוענקות מלגות למחקר קליני; כל מלגה לתקופה של שלוש שנים בסך כולל של 70 אלף דולר אמריקאי, מתוך מחויבות של בית החולים בו עובד הזוכה להשלמת משכורתו של הזוכה ולמתן התנאים הנחוצים לעשיית המחקר. עד כה הוענקו 13 מלגות בארבעה מחזורים.

הוועדה הבודקת, שאתה עומד בראשה, מתבקשת לבחון את תכנית מלגות רופא-חוקר, לבדוק את דרכי פעולתה ואת הוועדה הבוחנת את הבקשות למלגות רופא-חוקר, לבחון את תרומתה של התכנית והאם רצוי להמשיך בה, ולהציע דרכים לקידום ולשיפור התכנית בעתיד.

אודה לכם אם דו"ח הוועדה על תכנית מלגות רופא-חוקר יוגש לקרן בת-שבע דה רוטשילד עוד לפני תום שנת 2005.

קרן בת-שבע תסייע לוועדה ככל שיידרש.

אני מאחלת לך ולוועדה הצלחה בעשייה חשובה זו.

בכבוד רב,

פרופ' רות ארנון
יו"ר חבר היועצים של קרן בת-שבע

פתיחה

מסקירה שערכה האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים על מצב המחקר בישראל, נמצא שרמת המחקר הקליני בארץ אינה גבוהה. פרופ' רות ארנון, יו"ר חבר היועצים של קרן בת-שבע דה רוטשילד, ופרופ' אלכס קינן, חבר בחבר היועצים של קרן בת-שבע דה רוטשילד, ניסו לברר מה דרוש כדי להעלות את רמת המחקר בשטח זה.

מקורות התמיכה במחקר הקליני היו אז שניים: הקרן הלאומית למדע וכספי המדען הראשי של משרד הבריאות. התחרות בקרן הלאומית למדע היא אישית, על בסיס מצוינות ובכל התחומים והיא קשה, ואילו הכספים הניתנים ע"י המדען הראשי צנועים מאוד. משיחות עם רופאים הקשורים ומתעניינים במחקר, נמצא כי הדבר החסר ביותר להם הוא זמן חופשי לביצוע מחקר.

מכיוון שלרופאים צעירים ישנן מטלות רבות ואין להם זמן למחקר, עלה הרעיון לייסד מלגות רופא-חוקר שיאפשרו הענקת זמן ראוי המוקדש למחקר לרופא הצעיר. מנהלי בתי החולים עמם שוחחו התלהבו מאוד מהרעיון, וכך נוצרה תכנית רופא-חוקר.

תכנית מלגות רופא-חוקר פועלת כדי לקרב רופאים מצטיינים לעשייה במחקר לשם קידום המחקר הקליני בישראל. וכן מתוך האמונה שהעיסוק במחקר של רופאים תורם רבות לתובנה ולהעלאת רמת הרפואה בישראל.

הבקשות למלגות נשלחות על ידי הנהלות בתי החולים מתוך מחויבותן לתמוך במחצית משכורתו של המלגאי הזוכה, ולספק לו את התנאים הדרושים לעריכת עבודתו המדעית באופן הולם.

התכנית החלה בשנת 2002 בשיתוף פעולה של קרן בת-שבע דה רוטשילד עם המדען הראשי של משרד הבריאות. עד כה התקיימו ארבעה מחזורים (האחרון לשנת 2005) והוענקו 13 מלגות; כל מלגה היא לתקופה של שלוש שנים בסך כולל של 70 אלף דולר אמריקאי: 20 אלף דולר לתמיכה במחצית המשכורת כל שנה, ו-10 אלף דולר בשנה הראשונה לתמיכה בהוצאות מעבדה.

קול קורא על מלגות רופא-חוקר נשלח אל הנהלות בתי-החולים וכן לאוניברסיטאות בישראל (ר' נספח 3).

הבקשות למלגות נבחנות ע"י ועדה בוחנת אשר חבריה הם :

פרופ' יעקב בר-תנא - יו"ר, האוניברסיטה העברית

פרופ' יצחק בינדרמן, אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' אורי ליברמן, אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' אדי קרניאלי, מרכז רפואי רמב"ם

פרופ' ברכה רגר, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

הוועדה הבוחנת מגישה דו"ח והמלצות לזוכים במלגות לחבר היועצים של קרן בת-שבע, אשר בוחן את הדו"ח והמלצותיו ומאשר המלגות בהתאם.

עם השקת התכנית, החליטה קרן בת-שבע דה רוטשילד על הקמת ועדה שתבדוק את תכנית מלגות רופא-חוקר, עם תום מחזור המלגות הראשון. הוועדה הבודקת תגיש דו"ח והמלצות על התכנית לקרן בת-שבע.

חברי הוועדה הבודקת את תכנית מלגות רופא-חוקר :

פרופ' יחזקאל שטיין - יו"ר, חבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

פרופ' אבי ישראל, מנכ"ל משרד הבריאות

פרופ' מישל רבל, חבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

פרופ' רמי רחמימוב, מדען ראשי במשרד הבריאות

מרכז הוועדה, ד"ר יוסי סגל, מנהל קרן בת-שבע דה רוטשילד

נוהלי עבודת הוועדה

קודם להתכנסותה קיבלה הוועדה מד"ר יוסי סגל חומר רקע על תכנית מלגות רופא-חוקר אשר כלל:

- מידע אודות תכנית מלגות רופא-חוקר
- קול קורא להגשת בקשות למלגת רופא-חוקר (ר' נספח ג')
- רשימת הזוכים במלגות של המחזור הראשון (2002-2005):
  - ד"ר אלי גבע
  - ד"ר בנימין דקל
  - ד"ר שי כהן
  - ד"ר עידית מטות
- רשימת בתי החולים, שמות המדריכים ושמות ראשי המחלקה של הזוכים, וכן נושאי עבודתם (ראה נספחים א' ו-ב')
- הבקשות למלגה וקורות חיים של הזוכים
- דוחות מדעיים ומאמרים שהניבה העבודה
- חוות דעת של המדריכים וראשי המחלקות על העבודה המדעית ועל שילוב העיסוק הקליני והמחקרי של הזוכים.

הוועדה נפגשה ביום חמישי, כ"ב בחשוון תשס"ו, 24 בנובמבר 2005, בבית האקדמיה. לפגישה זו הוזמנו פרופ' רות ארנון, יו"ר חבר היועצים של קרן בת-שבע דה רוטשילד של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ופרופ' יעקב בר-תנא, יו"ר הוועדה הבוחנת את הבקשות למלגות רופא-חוקר.

בפגישה זו הוועדה ראינה שלושה מלגאים:

ד"ר אלי גבע

ד"ר שי כהן

ד"ר עידית מטות

וכן ראינה שני ראשי מחלקות:

פרופ' צ'רלס וייסמן, ראש מחלקת הרדמה, ביה"ס האוניברסיטאי הדסה עין כרם

ואת פרופ' יוסף לסינג, ראש מחלקת נשים, המרכז הרפואי המשולב תל-אביב ע"ש סוראסקי

מסקנות

מחומר הרקע שניתן לה ומהראיונות שערכה, התרשמה הוועדה עמוקות מזוכי המלגות של המחזור הראשון, מנושאי עבודתם המחקרית שהם בחזית המדע, ומהעשייה המדעית המרשימה כפי שמשקפת מהדורות המדעיים ומהמאמרים פרי עבודתם המחקרית. הוועדה בדעה שתכנית מלגות רופא-חוקר חשובה ותורמת רבות להבאת תודעת חשיבות המחקר לרופא, להגברת המחקר בבתי החולים, ולקידום המחקר הקליני בישראל.

וביתר פירוט:

א. תכנית מלגות רופא-חוקר מעניקה לרופא את הזמן הדרוש כדי לערוך מחקר הולם, במסגרת בית-החולים או במעבדה של אוניברסיטת המחקר.

ב. תקופת שלושת שנות המלגה מאפשרת לרופא החוקר להתערות בעולם המחקר, ליצור קשרים עם מדענים ומעבדות ברחבי העולם, להגיש בקשות למענקי מחקר, להבשיל מבחינה מדעית הקמת מעבדת מחקר, אשר תשמש גרעין להתהוות והתרחבות המחקר במחלקת האם ובבית החולים. עם זאת, הקמת מעבדה עצמאית אינה משימה קלה, והכרחי, בשלבים הראשונים, עם תום המלגה להמשיך ולתת סיוע לרופא החוקר מהמחלקה, מבית החולים ואף מהמעבדה המדעית, אם מחוץ לכתלי בית החולים.

ג. המלגה יוקרתית מאוד ומהווה מקור קנאה והשראה לרופאים אחרים, ובמיוחד לצעירים. יוקרתיות המלגה מהווה נשוא לתחרות בתוך בית החולים ובין בתי החולים, וגם תמריץ לרופאים הצעירים לפנות למחקר רפואי ולהגיש בקשה למלגה. מכיוון שהתכנית ממליצה שהמגיש יהיה בעל ניסיון בעבודה במחקר רפואי, מתחילה להתגבש הנטייה אצל מנהלי בתי החולים ומנהלי המחלקות לשלוח רופא ראוי, לאחר סיום התמחותו, למעבדת מחקר בארץ או בחו"ל להשתלמות.

ואמנם, לכל זוכי מלגת רופא-חוקר רקע טוב בעבודה במחקר.

ד. המלגה מסייעת למקבלה לבסס את מעמדו המחקרי והקליני, וכן לקדמו בדרג המקצועי.

ה. הימצאותו של מלגאי רופא-חוקר במחלקה, ובמיוחד כאשר המעבדה בה מתבצע המחקר ממוקמת בבית החולים, מהווה מקור סקרנות ומשיכה גם לרופאים אחרים והתכנית ממנפת. ואכן, במקרים אחדים הצטרפו רופאים צעירים אל המלגאי לעשייה המחקרית, ולאחר מכן עברו לבית חולים אחר כדי להקים שם מעבדת מחקר.

ו. לראש המחלקה חשיבות רבה בהצלחת התכנית. במיוחד דאגתו להענקת הזמן והתנאים הנחוצים למלגאי לערוך את עבודת המחקר. ואכן, הוועדה התרשמה כי מנהלי המחלקות עומדים בהבטחתם ומעניקים את הזמן הדרוש; יתרה מזו, הם אף נותנים למלגאי גיבוי ככל הנדרש, כלפי עמיתיו הרופאים, ובמקרים מסוימים אף סיוע מעבר למחויב. מעוררותו והבנתו של ראש המחלקה את חשיבות המחקר, תורמת רבות להעלאת רמת המחקר והידע הקליני של רופאי המחלקה ומעלה גם את קרנה של המחלקה.

ז. בישראל, השילוב של רופא וחוקר בבית החולים הוא נדיר מאוד, בגלל שמרבית זמנו של הרופא מוקדש לקליניקה והזמן הנותר למחקר זעום, לא כך בצפון אמריקה בבתי חולים אוניברסיטאיים שם זמן ניכר ניתן למחקר. על כן, יש לשאוף לכך שלרופא בישראל יינתן זמן רב יותר לעסוק במחקר, ורופא בבית חולים אוניברסיטאי יהא עליו להקדיש זמן מוגדר גם למחקר כתנאי להעסקתו.

ח. בארץ, בניגוד למקומות אחרים בחו"ל, התודעה של חינוך למחקר בבתי הספר לרפואה מעטה, דבר המשליך על התייחסות הרופא ובית החולים אל המחקר, ועל מתן חשיבות יתר לצד הקליני תוך הזנחת חלקו של המחקר. החשיפה למחקר חייבת להיעשות כבר בלימודי היסוד בבית הספר לרפואה, כדי להקנות את הבסיס והידע הראשוניים.

המלצות

- א. תכנית מלגות רופא-חוקר תורמת רבות להעלאת המודעות והחשיבות של המחקר הרפואי בבתי חולים, ומהווה גורם מרכזי בהתפתחות וקידום המחקר הרפואי בישראל. השפעתה של התכנית ניכרת במיוחד בבתי החולים בהם ישנם מלגאים, ובעיקר על רופאים צעירים, ובתחילתם של מוקדי מחקר בבתי חולים אלה ובאחרים.
- זוהי רק תחילת הדרך, והמשכה של התכנית לטווח ארוך חיוני להעצמת המחקר בבתי החולים בארץ ולקידום המחקר הרפואי והרפואה בישראל.
- לשם כך, הוועדה ממליצה שתכנית מלגות רופא-חוקר תמוסד, ושהתמיכה הכספית בה תהיה מובטחת לתקופה ארוכה.
- הוועדה רואה במשרד הבריאות, ובמיוחד במנכ"ל ובמדען הראשי שלו, כגוף הנכון להבטיח את קיומה ארוך הטווח של תכנית מלגות רופא-חוקר.
- ב. מספר המלגות החדשות שיינתנו בשנה יהיה לפחות שלוש.
- ג. תכנית מלגות רופא חוקר במתכונתה הנוכחית הולמת, ותנאי המלגה המופיעים בקול קורא (נספח ג') תואמים את הנדרש, כאשר היא מיועדת:
- לרופאים צעירים שסיימו את התמחותם
  - לרופאים בעלי ניסיון במחקר
  - לתקופה של שלוש שנים בסך כולל של 70 אלף דולר
  - מחויבות בתי החולים ובמיוחד ראשי המחלקות להעניק מחצית מהזמן של המלגאי למחקר, ואת התנאים לביצוע עבודת המחקר באופן הולם.
- ד. בחינת הבקשות למלגות תעשה ע"י ועדת מומחים.
- ה. רצוי שהמחקר יתבצע במעבדת מחקר בבית-החולים, בכדי ליצור בסיס ומרכז אשר ימשוך אליו רופאים נוספים ויעצים את העשייה המחקרית במחלקה ובבית החולים.

ו. הנהלת בית החולים וראש המחלקה נדרשים לתמוך במלגאי במשך תקופת המלגה וכן מספר שנים לאחר מכן, במידת הנדרש.

ז. יש לשקול פניה לדיקני בתי הספר לרפואה בארץ ליצור תוכנית לחינוך למחקר בלימודי הרפואה.

נספחים

נספח א. רשימת שמות המלגאים של המחזור הראשון, שמות המדריכים ושמות ראשי המחלקות

נספח ב. רשימת נושאי העבודה של מלגאי המחזור הראשון

נספח ג. קול קורא למלגות רופא-חוקר